

НЕВДОВОЛЕННЯ ДЕРЖАВОЮ ЯК СУПУТНИЙ ФЕНОМЕН СМИСЛОВОЇ ПУСТОТНОСТІ ДИСКУРСУ КУЛЬТУРИ

Мета статті полягає в обґрунтуванні поняття “пустотності” як суттєвої характеристики сучасного дискурсу культури в контексті аналізу інституту держави та причин невдоволення нею. **Методологія** дослідження полягає у використанні сукупності методів: діалектичного, феноменологічного, порівняльного, історичного та онто-гносеологічного. Останній передбачає формування уявлення щодо основних параметрів досліджуваного явища з урахуванням наслідків часового запізнення у сприйнятті та розумінні обраного для дослідження предмету. **Наукова новизна** фокусується у поняттях “пустотність смислів дискурсу культури” та “аксіологічна верифікація тексту”. Згадана “пустотність” означає такий процес утворення культурних смислів, який не наближує до синкретизації міфонаративу як базової ціннісної структури індивідуальної та колективної свідомості, а примножує кола віддалення від її змістовної реалізації. Ідея обґрунтовується онтологічним, культурологічним та етичним аргументами. Поняття “аксіологічна верифікація тексту” є розвитком наведеного у статті етичного аргументу. **Висновки.** Осмислення ідеї пустотності дискурсу смислів культури та застосування аксіологічної верифікації тексту дозволяє оперувати стереотипними схемами та етапністю усталених форм наукового аналізу в сфері соціогуманітарної тематики не для розширення самої сфери смислів як самоцілі, а для подолання ефекту віддалення від сутності їх означуваного. Йдеться про симультанність наведення аргументу в традиційній логіці сприйняття, яка і породжує феноменологічну обгортку речі і протиставлену їй процедуру аксіологічної верифікації, яка дозволяє її одночасно перевіряти і навіть спростовувати, а також слідкувати за наслідками такої процедури.

Ключові слова: пустотність прогрес, протиріччя, держава, дискурс, смисл, онтологічний, культурологічний, етичний, аксіологічна верифікація.

Сіверс Валерій Анатольевич, доктор философских наук, профессор, профессор кафедры культурологии и информационных коммуникаций Национальной академии руководящих кадров культуры и искусства

Неудовлетворенность государством как сопутствующий феномен пустотности смыслов дискурса культуры

Цель статьи заключается в обосновании понятия “пустотность” как существенной характеристики современного дискурса культуры в контексте анализа института государства и причин неудовлетворенности им. **Методология** исследования предполагает использование совокупности методов: диалектического, феноменологического, сравнительного, исторического и онто-гносеологического. Последний основывается на формировании представления об основных параметрах исследуемого явления с учетом последствий временного запаздывания в его восприятии и понимании. **Научная новизна** фокусируется в понятиях «пустотность смыслов дискурса культуры» и «аксиологическая верификация текста». Упомянутая «пустотность» означает такой процесс образования культурных смыслов, который не приближает к синкретизации мифонарратива как базовой ценностной структуры индивидуального и коллективного сознания, а приумножает круги отдаления от ее содержательной реализации. Идея обосновывается онтологическим, культурологическим и этическим аргументами. Понятие «аксиологической верификации текста» является развитием приведенного в статье этического аргумента. **Выводы.** Осмысление идеи пустотности дискурса смыслов культуры и применение аксиологической верификации текста позволяет оперировать стереотипными схемами и этапностью установленных форм научного анализа в сфере социогуманитарной тематики не для расширения сферы смыслов как самоцели, а для преодоления эффекта отдаления от сущности их означаемого. Речь идет о симультанности приведения аргумента в традиционной логике восприятия, которая порождает феноменологическую «обертку» вещи и противопоставленной ей процедуре аксиологической верификации, которая позволяет ее одновременно проверять и даже опровергать, а также следить за результатами такой процедуры.

Ключевые слова: пустотность, прогресс, противоречие, государство, дискурс, смысл, онтологический, культурологический, этический, аксиологическая верификация.

Sivers Valerii, D.Sc. in Philosophy, professor, professor of the Department of Cultural studies and Information communications, the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

Dissatisfaction with the State as a Concomitant Phenomenon of the Voidness of Cultural Discourse Meanings

Purpose of Research. The purpose of the article is to analyze the concept of «voidness» as an essential characteristic of the modern cultural discourse in the context of the analysis of the institution of the state that leads to the dissatisfaction with it. **Methodology.** The research methodology involves a combination of the following methods: dialectical, phenomenological, comparative, historical, and onto-gnoseological ones. The latter is based on the formation of ideas about the basic parameters, taking into account the consequences of the temporary perception and understanding of the researched phenomenon. **Scientific Novelty.** The scientific novelty of the research focuses on the terms of the «voidness of the meanings of the discourse of culture» and «the axiological verification of the text». The mentioned «voidness» means the process of the formation of cultural meanings, which does not get closer to the syncretization of the myphonarativs as the basic value structure of individual and collective consciousness but multiplies distances among its realization. The idea is substantiated by ontological, cultural and ethical arguments. The concept of «the axiological verification of the text» is the development of the ethical argument, given in the article. **Conclusions.** Understanding the idea of the voidness of discourse of cultural meanings and the use of the axiological text verification allow us operating with the stereotypical schemes and phasing of the established forms of scientific analysis in the field of socio-humanitarian subjects to overcome the effect of distance from their essence. We are talking about simultaneously bringing the arguments in the traditional logic of perception, which gives rise to the phenomenological «wrapper» of a thing, and the opposed axiological verification procedure.

Key words: voidness, progress, contradiction, state, discourse, meaning, ontological, cultural, ethical, axiological verification.

Актуальність теми дослідження. Для обґрунтування актуальності та подальшого розвитку винесених у назву тез необхідно спочатку окреслити спільну сферу їхнього зростання. Ця сфера пролягає в межах такого до-раціонального поняття, як міфологічна модель світобачення і вона ж охоплює умови її вибору та наслідки її викривлення тією мірою, якою таке викривлення визнається. В середині окреслених країв або меж цієї сфери знаходиться два концентричних кола розуміння. Перше стосується предмету дослідження, яким завжди є масова чи індивідуальна свідомість, що розглядається таким чином у дискурсі культури як окремих, від'єднаний від дослідника об'єкт, що дивовижним чином дозволяє вченому проникати у себе і препарувати себе у відповідності до уподобань чи світоглядно-пізнавальних установок останнього. Друге коло становить, власне, смисловий дискурс культури. Актуальність цієї розвідки визначає положення, що поняття, означене як "друге коло" стверджує, що дослідження культури носить переважно пустотний характер. Поняття «пустотність» у загальному смислі пропонується розглядати як дію, що спричиняє пустоту, поширює її. Пустотність означає такий спосіб побудови дискурсу, коли всі або переважно всі його етапи не додають нового смислу, що здатен наблизити до побудови міфологічної моделі світобачення, тобто не прояснюють смисли наративу, що несе у собі міф у пошуку спорідненої структури свідомості, своєрідного особистісного гнізда міфонаративу, а віддаляє від такого прочитання або формує його хибну проекцію. Власне, цей процес у його рекурсивному аспекті і утворює онтологічну засаду пустотності смислу дискурсу культури. В актуальній практиці вітчизняної гуманітаристики така ситуація є домінуючою. Тобто, цим положенням стверджується, що включно з усталеними формами доведення актуальності, новизни та позитивних наслідків проведеної роботи, усталена методологія вітчизняної гуманітаристики містить у собі принципову ваду, яка окреслена подалі як смислова пустотність дискурсу культури. Невдоволення державою, незалежно від національного забарвлення, що виявляє себе як найбільш радикальний симптом сучасного кризового стану суспільства в цілісному комплексі суперечливих і навіть антагоністичних феноменів: тероризм-міграція, політична нестабільність-прагнення економічного добробуту; загальногуманістичні цінності-національний популізм тощо в цьому контексті може розглядатись як наслідок такої пустотності. Таким чином, процеси, що стоять за феноменом недоволення державою і містять алюзію на працю З.Фрейда "Недоволення культурою", є онтологічним викликом самій культурі як світу людських смислів з боку пустотності як евфемізму – означнику ніщо.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні поняття "пустотності" як суттєвої характеристики сучасного дискурсу культури в контексті аналізу інституту держави та причин недоволення нею.

Недоволення державою є наслідком недоволення культурою, а ще глибше – це наслідок недоволення людини собою. І хоча на цій "глибині" зрозуміло, що проблема держави втрачає сенс. Однак при підйомі з глибини на гору встигаємо зрозуміти, що певні шари міфосвідомості становлять її активну в соціальному аспекті речовину, але врешті-решт їх дія не може за таких умов стати предметом внутрішнього споглядання і самоаналізу. Ця речовина діє начебто поза свідомістю, що зрозуміло, але не зрозуміло що відбувається в результаті опосередкування її дискурсом культури. Є підозра, однак, що ця активна речовина міфу (швидше за все – це в основі юнгіанські архетипічні форми) піддається свідомому маніпулюванню або ж неминучому викривленню у дзеркалі масового Я, що діє крізь особистість, а остання стає предметом постійного впливу отих самих пустотних смислів дискурсу культури, які і намагаємося виявити у такий спосіб. Тому проблему "недоволення державою" пропонується розглянути не стільки крізь призму певної міфологічної моделі світобачення – це було б занадто масштабним завданням, але з'ясувати, як у дискурсі культури вістря розгляду гравіює вторинний смисловий малюнок як послаблене відтворення історичного руху колізій, що нагадує своєрідне щеплення. Це щеплення одночасно і оберігає людину – пересічну особистість чи етнічну спільноту від прямого контакту з розпеченим жаром ціннісного тигеля реальності, але водночас викривлює ціннісні орбіти смислів культури, що є виявленням дії безпосередньо самої цінності, пряму дію якої, як погляд Медузи смертний не може витримати. Такий метафорично окреслений процес, власне, і створює за своїми наслідками означену пустотність, що і постає проблемою розгляду у цій статті.

Аналіз досліджень і публікацій. З урахуванням особливостей формулювання проблеми, не можна стверджувати про наявність публікацій, які б чітко знаходились в річищі означеної теми. Водночас, її окремі аспекти знайшли досить переконливе висвітлення у вітчизняній та зарубіжній літературі. Спробу визначити та проаналізувати особливості поведінки та емоційних реакцій психіки та характеру етнічних спільнот здійснено А. Баронінім [1], аналіз нового стану суспільного життя, пов'язаного з процесами модернізації та дерегуляції суспільних відносин, пропонує соціолог та соціальний теоретик З.Бауман [2]; проблема осмислення міфологічного підмурка сучасної культури та міфу як невідомої складової свідомості розглядається К.Галаніною, [5] міфонаративний та державницько-правовий вимір національного культурного простору розглянуто О. Стапногою [8], етичні та загальнофілософські елементи ностальгії в широкому культурологічному сенсі досліджені А. Морозовим [7] та О. Овчарук [10].

Виклад основного матеріалу. Міфологема держави або міфологічна модель світобачення завжди притаманна певному виділеному етносу. Але вона не завжди усвідомлена ним у викривленій та зредукованій історичними проекціями та нашаруваннями сфері смислової пустотності, де вимушено опинилось її ядро. Дискурс як проявлений рух думки у цьому тематичному напрямку мав би бути спрямованим на вибір позиції між суперечливими сторонами понятійно-онтологічної цілісності, що можуть формулюватись так: *міфологема держави має нести у собі ідею розвитку чи стабільності? Або по-*

іншому – постійної зміни чи постійного підтримання певних умов існування? (курсив мій – В.С.) А вже обрання моделі наслідування певного міфологічного нарративу припускає таке, можливо досить несподіване навіть у сьогоднішніх мінливих умовах існування рішення, як перегляд ролі держави з метою відмови від центруючих інститутів влади або перегляд їхньої ролі з урахуванням всього комплексу сутнісних соціокультурних чинників впливу, хоча розгляд і навіть перелік їх не входить до предмету даншого дослідження.

Зрозуміло, сама постановка проблеми у цій площині вимагає певної редукції свідомості щодо її сприйняття. Тож варто рухатися етапами такої редукції. Тому спочатку можна спробувати переглянути традиційну протягом декількох попередніх століть ідею соціального прогресу* (*йдеться про дату 1750 рік, коли у на зібранні у Сорбонні Анн-Робер Жак Тюрго прямо сформулював ідею прогресу як провідну для ціннісних суспільних орієнтацій того часу), яка приховує або ж безпосередньо містить у собі ідею розвитку, а остання як варіант для перевірки – в сучасних умовах себе вичерпує. А вже розвиток у соціальному сенсі до теперішнього часу прокладав свій шлях за рахунок зростаючого і безконтрольного споживання природних ресурсів і зростання за цей рахунок всіх параметрів соціальної системи в абсолютних показниках, хоча зрозуміло, що в структурному аспекті внутрішні протиріччя залишались його рушійною силою. Тому на шляху до обрання ціннісної функціональної моделі міфонаративу проблемному в теперішніх умовах формулюванню «соціальний розвиток» вже досить давно пропонується як заміне «сталий розвиток». Однак англійське сполучення «sustainable development» у російському та й українському перекладах отримало акцент на понятті розвитку, у той час, як оригінальна версія акцентувала смисли життєздатності та тривалості у користуванні, а також надійності [10]. Фактично, йшлося про приховану інтенцію прочитання «сталого розвитку» як «сталого існування». На обґрунтування такого бачення зазначимо, що стале існування не відкидає внутрішні соціальні переміщення і трансформації. Ці трансформації відповідають меті підтримки цього існування в межах збереження цілісності спільноти. Прагнення «сталого існування» є насправді істинною метою тих найбільш розвинених соціальних систем, де, порівняно з їхніми сусідами по планеті Земля з множини країн другого, третього та інших світів досягнуто умови функціонування людини в параметрах стабільної соціальної системи. Система ця забезпечує членам такої спільноти (тобто громадянам певної країни) не стільки розвиток, скільки відтворення їхніх вже наявних потреб і задоволення можливостей як свідомі і єдина (спільна) мета всіх членів соціуму. Внутрішня суперечність такого підходу досить очевидна: будь-який розвиток, хоч який би він не був сталий породжує диспропорцію. Що ж стосується спільноти під назвою «людство» декларація рівності та справедливості у забезпеченні прав і потреб людини як жадана перевага стану сталого існування стають фікцією. Ця проблема відома давно, але питання у тому, на наш погляд, що цього протиріччя не можна уникнути, а вимушене перебування «всередині нього» саме і стає джерелом породження пустотного дискурсу смислів культури. Наприклад, маємо ситуацію, коли стадія реалізації загальних демократично-гуманістичних підходів у високорозвинених країнах у зв'язку, наприклад, з прийомом біженців, що потерпають від воєнних геополітичних конфліктів і соціогуманітарних колапсів з ними пов'язаних, виявилась досить короткою. Натомість цю стадію змінила стадія відторгнення та спрацювання механізмів збереження згаданої вище сталості існування. Але пустотний дискурс смислів культури стає тим самопоширюваним механізмом відцентрування свідомості від самої себе, який набирає обертів і стає матеріальною силою пропорційно нашим дискурсивним зусиллям подолати культурний колапс тими ж засобами. Здається, реакцією окремої свідомості стає аномія, тероризм і втрата будь-яких соціальних запобіжників від Брейвіка до «свіжого» розстрілу у Новій Зеландії, виконавець якого вважає Президента США Д.Трампа своїм одноступнем. Свідомість перестає контролювати себе, оскільки орбіти ціннісних смислів стають беззмістовними і виштовхують людину за межі свого тяжіння. Можливо, у пустоту «ніщо», яку не витримує ціннісна структура індивідуальної свідомості. Спробуємо аргументувати таку позицію, надавши їй стійкість аргументами, що окреслюють фундаментальні напрямки існування людини. Онтологічний аргумент в річці аналізу загрози пустотних смислів дискурсу культури пов'язаний зі ствердженням єдності процесів ентропії для реальності як цілісного феномена. Ідея прогресивного поступального розвитку як загальна парадигма світового існування в межах експансії та безконтрольного поширення основних центрів національного світового впливу, є досить «швидкою» за історичними масштабами як перерва поступовості попереднього стану свідомості як такої в межах загальної картини змін реальності, і є досить «повільною» як зафіксований результат цього впливу на індивідуальну та масову свідомість в певний час та у певному місці. Але у будь-якому разі криза цієї ідеї фіксує факт невідповідності очікуванню свідомості щодо реалізації більш глибоких запитів до реальності тією її частиною, що ідентифікується людством, власне, із собою. Це невдоволення, однак, виникає внаслідок не стільки виявлення витратного характеру прогресу, скільки у міру практичного самовикриття системи владного керування і організації щодо забезпечення засад соціального життя. Але справа тут не тільки в усвідомленні такого стану речей. Здається, людство взагалі страждає, як і кожна окрема людина, на фатальну фрагментарність мислення. У даному випадку її наслідком є те, що поняття ентропії як фундаментальний до сьогодні принцип енергетичної взаємодії в осяжній реальності має бути поширеним і на соціум. У такому разі, якщо не перебільшувати оптимістичні сподівання на ефективність тієї частини людства, яка цій ентропії протистоїть, то дія самої закономірності у соціумі означає, як мінімум, що вичерпання умовного позитивного потенціалу ідеї прогресу в її історичній реалізації має привести до

наслідків негативного характеру. Водночас, повернення до попереднього стану речей у зв'язку з вичерпанням потенціалу прогресивного розвитку якраз є неможливим саме внаслідок означеної ентропії у соціумі. Заміна цієї ідеї іншою не відбувається, бо її немає, а от пустотність смислів «вистрілює» повною мірою. Адже поняття тягlosti історії теж є своєрідною науково-історичною вимогою підтримання неперевності мислення і, зокрема, історичного мислення. Але таке мислення має стати пустотним заміником міфомоделі у справі поширення згаданої ентропії, оскільки альтернативним варіантом для сучасного розвитку історичної ситуації є перерва поступовості, тобто соціальний колапс.

Насправді вже сьогодні стає відомо, що такий варіант, хоч він є вкрай неприємним для нинішнього складу людства, є, тим не менше, фактичною умовою поширення напрямків біологічної еволюції, яка впливає з радикального тлумачення не тільки дарвінівської теорії природного відбору, але й з постулатів творчої еволюції А. Бергсона. Зокрема, мається на увазі те, що для свідомої себе істоти ми не маємо точного смислу слова існування, крім того, що це означає постійно створювати себе, але, водночас, як матеріальні утворення ми заперечуємо цей стан [3, 44]. Нічого не змінює, з точки зору онтологічної приреченості людства, кружляти по висхідній поширенню пустотності і прийняття позицій домінування генетичного підходу Р.Докінза, який стверджує, що генетична (тобто біологічна) еволюція – одна з багатьох можливих еволюцій, а, значить, і форми соціального життя, що нею викликані у людини, – тільки один з варіантів, до того ж, як стає зрозуміло – варіант плінний [6, 297]. А найголовне, такий висновок впливає з аналізу способу організації власного існування людиною, який у сукупній характеристиці є нищівним для природи взагалі та всього розмаїття видів живого, зокрема. Це, за наслідками, означає, що людина перетнула межу ентропійної рівноваги і хоча й забере з собою за межу існування величезну кількість видів живого, не зможе знищити саме життя, а тільки себе, і то у відповідності з мірою її руйнівного ефекту в межах самого біорозмаїття. Мабуть, слід визнати, що причиною появи такого стану речей можуть бути загальні закономірності розвитку взагалі, в результаті чого будь-яке відокремлене біологічне, а ширше – біоприродне утворення має певний термін існування, після якого, незалежно від потенціалу адаптивності, має відбутися «повне перезавантаження» цієї структури, що, власне, не суперечить, а підтверджує принцип оновлення як абсолютний. З іншого боку, альтернативним і, можливо, єдиним оптимістичним підходом для людини є визнання помилковості такого підходу. Тобто визнання помилки у мисленні і, як наслідок, зосередження на спробі її усунути. Саме тоді можливим є не стільки відміна суперечливо-катастрофічного сценарію розвитку, окресленого вище, а його позитивна трансформація. Для цього пропонується виявити механізм утворення дискурсивної пустотності у культурі. Культурологічний аргумент. У сучасному культурологічно-філософському дискурсі в межах традиційних підходів передбачається достатньо деталізоване обговорення класичних історичних напрямків розвитку думки, які насправді сприяють поглибленню феномену смислової пустотності. Тобто вони фактично поширюють той дослідницький підхід, який намагався подолати Е. Гуссерль своїм закликком «Назад до речей». Йдеться про те, що його радикальний заклик позбавитися шлейфу традиційного ідеологічного сприйняття певного феномену тільки фіксується, але аж ніяк не виконується. Складність виконання цього закликку зумовлено кризою гуманітарного знання у XX-XXI столітті. Хоч саме XX століття принесло найбільш цікаві або навіть шокуючі відкриття в сфері розуміння людського духу або ж свідомості взагалі, однак аж ніяк не подолало того природного і первинного розриву, який, якщо йти до його витоків, пов'язаний з виникненням і поширенням самої культури як лона існування сучасної історичної людини і, можливо, як здається, її природної, точніше в річищі розуміння культури як другої природи, її природно-штучної труни. Її склепіння в одному з основних елементів утворює інститут держави. У ньому виявляє себе симптом невдоволення культурою в аспекті влади, яку сам З.Фрейд і визначав чи не основною причиною людини у культурі і, відповідно, чинником цього невдоволення [9]. Все перелічене, зрозуміло, не може бути подано у стилі фундаментального академічного аналізу не тільки, з огляду на обмеженість формату цього матеріалу, але й принципово: адже «накручування» обсягів, об'єму використаних означників, що відповідає не стільки зростанню смислів, скільки їх нагромадженню і, як наслідок, «структурованій хаотичності». Це врешті-решт і приводить до означуваного феномену пустотності і є прямо протилежним закликку повернення до речей, до їхньої сутності за Гуссерем.

Для виявлення механізму створення смислової пустотності розглянемо приклад, що ілюструє момент розриву руху думки і її перехід на іншу траєкторію смислів, що змінюють «ціннісний імпульс» думки на прикладі спроб зрозуміти сутність держави. Проаналізуємо один з уривків вітчизняного соціокультурологічного та політологічного дискурсу на цю тему. Як зазначають автори, спираючись на думку Гердера відносно ролі держави у суспільному житті, вона являє собою безсумнівне зло, оскільки вона протиприродна справжнім цілям людського буття (щастю) і, водночас, наводять дещо контраверсійну думку Г.Гегеля, який безпосередньо обґрунтовує головну мету повноцінного національного буття та концептуально пов'язує сутність нації (народу) зі створенням власної держави. Ця думка насправді не являє собою нічого нового і є фундаментом гегелевської позиції щодо держави [4, 14].

Але що ж потрібно, на наш погляд, виокремити у цих положеннях як виконання закликку назад до речей? Звернемось до того ж витоків в особі Й.Шелінга, що на нього спираються автори статті, коли використовують його думку, що більша або менша кількість фізично подібних індивідів співіснує у просторі через спільність свідомості тобто спільність мови й міфології, колективних уявлень, що виникають разом із народом – як свідомість народу-індивіду, поставивши інші акценти [4, 14]. Здається, очевидно є річ, яка

залишається поза увагою саме в силу своєї фундаментальної первинності, що категорії, пов'язані з реалізацією потенціалу соціотворення – мова і міфологія. Чи не варто було б чекати, що саме це повернення до витоків, які насправді не залишаються без уваги й в інших дослідників в конфігурації їхнього тематичного інтересу, стане у їхньому розгортанні предметом дискурсу в даному разі. Натомість маємо підтвердження означеного феномену смислової пустотності: після Гердера і Гегеля, Вебер стає ще однією сходинкою обґрунтування необхідності і неминучості держави у «розвитку народів», а подальший розгляд стає певним підтвердженням несумісності гусерліанського заклику з духом «сучасного» соціогуманітарного мислення. Адже замість розгляду феноменальності, що веде до самої речі, тобто мови і міфу як, власне, і зазначають самі автори наприкінці аналізованого матеріалу, йде розгляд наслідків, а не сутності [4, 15].

Уникаючи занадто розлого цитування у надії, що методологічне зерно виявлення пустотності є зрозумілим, обмежимося штрихом наприкінці аналізованого фрагменту, де з'ясовується, що висновками цього матеріалу ми не наближались до речей, (хоча заради істини слід зазначити, що автори не декларували такого наміру, але прагнення наблизитись до суті речей припускається апріорно), а скоріше «вслували» від них, хоч як би ці зусилля не здавались такими, що лежать у площині наближення. Адже висновок, врешті-решт, посилює відчуття засмокування у означену вище смислову пустотність. Про це свідчать, наприклад, такі прикінцеві положення: «Основні ідеї концепції нації, що була розроблена, перш за все, німецькими філософами та романтиками, зазнали радикальної критики в межах власне культурологічного підходу, у якому, починаючи з 80-х рр. XIX ст., на зміну принципам об'єктивного ідеалізму в націоналістичній теорії нації, прийшов соціологічний та психологічний суб'єктивізм; У нових соціально-політичних умовах, коли сформувалися національні держави в Європі, радикально змінилася їхня соціальна структура, культурологічні концепції нації стали активно використовувати ідеї або лібералізму, або соціал-демократії; двома десятиріччями пізніше відомий німецький філософ О. Шпенглер запропонував також масштабну культурологічну модель утворення та специфіки західноєвропейського («фаустівського») типу національних спільнот (у його визначенні – «народів, що живуть у стилі культури, історичні народи»), яку підкреслено намагався відокремити від ідеологічно заангажованого погляду на глобально-історичні та регіональні суспільно-політичні та етнокультурні процеси розвитку людства [3, 109–169]. Приблизно у той же час А. Гітлер запропонував у «*Main Kampf*» расистську, радикально націоналістичну культурологічну модель націогенезу і нації [3, 18]. Адже головне питання після ознайомлення з таким дискурсом у тому, яким чином використати такий ілюстративний матеріал та його нейтралізуючі відносно основної частини викладу висновки, якщо насправді сприймати поштовхом до міркування та пізнавальної дії вказівки на мову і міфологію як фундамент існування та відтворення духу нації, а не обмежуватись та задовольнятись черговою, спрямованою у нескінчений смисловий простір констатацією того, що відомо з історії і стає нагадуванням шляхом вказівки на ключові праці «реальних» феноменологів міфології XX сторіччя – Шпенглера та Гітлера, для яких, міф і мова не були пустими знаками а поставали дієвою силою.

Якщо повернутись до розуміння ситуації, що складається за такого підходу, то вона у тому, що переважна маса подібного наукового соціогуманітарного продукту існує тільки для того, щоб слугувати проміжним «науковим компостом», що маскує відтворення непридатності відобразити цілісність як умову істинності будь-якого пошуку, навіть якщо він виглядає наукоподібно в межах традиції, що його породжує. Наприклад, якщо ми візьмемо за основу імпліцитну вихідну тезу попередньо аналізованого матеріалу, що була вже наведена як позиція Гердера, яка говорить, що держава є злом, але її поява була неминучою і далі – в результаті всі нації поділяються на такі, що, як впливає з історичної логіки і практики: а) змогли створити державу і не змогли, бо не витримали викликів, що супроводжували це створення; б) створили державу, що ствердила себе як конкурентне та дієздатне явище, або ж таку, що швидко (питання терміну існування теж важливе, бо інакше в силу має вступити дослідження про феномен історичної віртуальності і, таким чином, смислові пустотності понять, фактично відповідно до тези Гегеля все дійсне є розумним а все розумне – дійсним), або не ствердила своєї незалежності та конкурентності витриманням вимоги термінів існування та відповідності власній державницькій ідеї і нарешті; с) не забуваємо про першу, фундує частину твердження – «держава – це зло». Саме з огляду на цю частину, ми маємо «пригадати», що етика наукового поведіння з твердженнями не дозволяє нехтувати моральністю як не важливим і не значущим чинником, а перспектива застосування вимог до аналізу ситуації, що складається внаслідок такого твердження (держава-зло) вимагає погодитись з висновком, що і аналіз нацизму, і аналіз націоналізму, а сьогодні вже і розгортання державної машини *тоталітарного рашизму* (курсив мій – В.С.) буде не тільки неповним, а й принципово хибним без відповіді на запитання: а як було враховано антиморальну сутність держави при прийнятті та докладному історичному аналізові її проєкцій. Тобто проявів у тих історичних формах держави і нації, які реалізовували себе як зло в своєму розгортанні. Адже саме цей чинник аж ніяк не відобразився у дослідженнях, саме тому, що як фундаментально-аксіологічний він має або «непомітно» відкидатись за замовчуванням, або висвічуватись у засадах будь-якого матеріалу як методологічний принцип, що проводиться у всьому матеріалі, і у кожній тезі і позиції виявляє свій вплив як сила тяжіння, що дозволяє людині ходити по Землі. Саме тому спробуємо узгодити положення про неминучість появи держави у народів, які (положення) взагалі претендують на оцінку їхнього стану чи то як єдиного етносу, чи то нації і, таким чином, всі як такі, що виділені за цією ознакою – мають підпадати під

дію закону Всесвітнього тяжіння (для соціуму), тобто створення держави, яку згідно наведеному вище аналізованому матеріалу з урахуванням думки Шеллінга, що нації об'єднує мова і міфологія.

У результаті досить очевидної хоча і суто умоглядної операції виходить, що зло як суттєву характеристику держави в традиції філософсько-культурологічного (політологічного, соціально-філософського широко зрозумілого економічного тощо) аналізу прийнято нівелювати до необхідної умови існування самого соціуму, який рухається, тобто існує за рахунок суперечностей. Не будемо зосереджувати поки що увагу на слушному і методологічно універсальному міркуванні, що суперечність як абсолютна категорія, що відображує двоїсту природу світу має розумітися як така, що створює рух думки у будь-якій наступній об'єднувчій тезі дискурсу і, таким чином, розколює її на нові протилежні твердження. Для нас важливо, для збереження самого сенсу дискурсу, акцентувати увагу на аксіологічно домінуючому для нас міркуванні, що абстрактна вірність констатації суперечливої розірваності світу має підпорядкуватись у нашому аналізі моральному аргументу і вимозі досягнення його – світу – історичної (навіть за умови тимчасовості) єдності, оскільки смисл людського пізнання, врешті-решт пов'язується не стільки з досягненням істини, скільки з перебуванням у єдності і гармонії зі світом. Ця, здавалося б очевидна «істина» (яку потрібно взяти в лапки, щоб відрізнити від істини взагалі, яку тільки що ми дискредитували у власних очах як вінець пізнання і соціального руху) і буде точкою відліку подальшого дослідження.

Висновки. З урахуванням зазначеного та повертаючись на коло попереднього аналізу, слід взяти до уваги наступне: визнання та постійне застосування принципу *аксіологічної верифікації тексту* (назва, яку пропонується застосовувати для розуміння наслідків та врахування результатів такого підходу) дозволяє оперувати традиційною аргументацією та етапністю «начебто» наукового аналізу соціогуманітарної тематики у новий спосіб. Йдеться про симультанність наведення аргументу в традиційній логіці сприйняття, яка і породжує феноменологічну обертку речі і протиставлену їй аргументацію руйнування, яка дозволяє або намагається її одночасно спростувати і слідувати за наслідками такої процедури.

Література

1. Баронин А. С. Этническая психология. Киев : Тандем, 2000. 264 с.
2. Бауман З. Индивидуализированное общество. Москва : Гражданский проект, 2002. 344 с.
3. Бергсон А. Творческая эволюция. Москва : ТЕРРА – Книжный клуб; КАНОН-прес-Ц, 2001. 384 с.
4. Вілков В. Ю., Погорілий А. О. Культурологічна теоретична модель національної спільноти «духу народу»: (частина друга). Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. 2015. Вип. 1. С. 13 – 18.
5. Галанина Е. В. Миф как реальность и реальность как миф: мифологические основания современной культуры. Москва : Академия естествознания, 2013. 129 с.
6. Докинз Р. Эгоистичный ген. Москва: АСТ, Corpus, 2013. 501 с.
7. Морозов А. Ностальгія як феномен культури. Українські культурологічні студії. 2018. 2(3). С.13 – 18
8. Степанова О. А. Концептуальні засади становлення і розвитку національного культурного простору України: моногр. Київ; Ніжин: Лисенко М. Москва, 2017. 416 с.
9. Фрейд З. Недовольство культурой. Москва : Фолио, 2013. 222 с.
10. Ovcharuk O. V. Methodological aspects of comprehension of human being in theculturalogical scientific paradigm. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2018. № 3. С. 3 – 9.
11. Pezzey J. C.-V., Toman M.-A. The Economics of Sustainability: A Review of journal Articles. URL: <https://web.archive.org/web/20140408214704/http://www.rff.org/documents/rff-dp-02-03.pdf> (з екрану 15.04.2019)

References

1. Baronin, A. S. (2000). Ethnic Psychology. Kyiv: Tandem [in Russian].
2. Bauman, Z. (2002). Individualized Society. Moscow: Grazhdanskii proekt [in Russian].
3. Bergson, H. (2001). Creative Evolution. Moscow : TERRA, KANON [in Russian].
4. Vilkov, V. Yu. & Pogorilyi, A.O. Culturological and Theoretical Model of the National Community «the Spirit of the People»: (part two). (2015). Visnyk Kyivskogo Nationalnogo Universytety im. Taras Shevchenko. Philosophia. Politologia, 1, 13 – 18 [in Ukrainian].
5. Galanina, E. V. (2013). Myth as Reality and Reality as a Myth: Mythological Foundations of Modern Culture. Moscow : Academia Estestvoznania [in Russian].
6. Dawkins, R. (2013). The Selfish Gene. Moscow : AST: Corpus [in Russian].
7. Morozov, A. (2018). Nostalgia as a Phenomenon of Culture. Ukrainiski culturologichni studii, 2 (3), 13-18 [in Ukrainian].
8. Stepanova, O. A. (2017). Conceptual Principles of Formation and Development of the National Cultural space of Ukraine. Kyiv; Nizhyn: Lysenko MM [in Ukrainian].
9. Freud, S. (2013). Dissatisfaction with Culture. Moscow : Folio [in Russian].
10. Ovcharuk, O. V. (2018). Methodological aspects of comprehension of human being in theculturalogical scientific paradigm. Visnyk NAKKKiM, 3, 3 – 9 [in English].
11. Pezzey, J. C.-V. & Toman M.-A. (2002). The Economics of Sustainability: A Review of Journal Articles. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20140408214704/http://www.rff.org/documents/rff-dp-02-03.pdf> [in English].

Стаття надійшла до редакції 19.02.2019 р.